

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1942 kl. 5 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående avskaffande av sinnessjukläkares anmälningsskyldighet till pastorsämbete rörande sinnessjuk eller sinnesslö.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 34, har herr *von Friesen* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådan ändring i sinnessjukstadgan respektive förordningen angående kyrkoböckers förande, att sinnessjukläkares anmälningsskyldighet till pastorsämbete rörande sinnessjuk eller sinnesslö bortfaller.

Motionen.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Den bestämmelse, vars upphävande motionen åsyftar, tillkom genom kungl. kungörelsen den 21 januari 1916 (nr 13) om ändrad lydelse av vissa paragrafer, däribland § 17, i Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga angående sinnessjuka den 14 juni 1901 i anledning av giftermålsbalkens bestämmelse, att den, som är sinnessjuk eller sinnesslö, ej må träda i äktenskap (G. B. 2 kap. 5 §). Nämnda § 17 motsvarar i stort sett 37 § 7) i gällande sinnessjukvårdsstadga. Enligt sistberörda författningsrum åligger det vederbörande sjukvårdsläkare, bland annat, att då person blivit å anstalt intagen och det därstädes till fullo utrönt, att den intagne är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom, då person därifrån utskrivs, därom göra anmälan till vederbörande pastor. Därvid skall tillika angivas, vid intagning, den form av psykisk abnormitet (sinnessjukdom eller sinnesslöhet), varav den intagne lider, samt vid utskrivning, huruvida den utskrivne är fri från symptom av sinnessjukdom eller icke.

Gällande bestämmelser.

Enligt gällande äktenskapslagstiftning åligger det vederbörande pastorsämbete att utöva viss kontroll över behörighet att ingå äktenskap, avseende bland annat att därifrån hindra sinnessjuk eller sinnesslö. Ur närmare utformade regler om förandet av kyrkoböcker m. m. (se kungl. förordningen den 3 dec. 1915 angående kyrkoböckers förande, särskilt V. Regler till kyrkoböcker och prästbevis. A. Församlingsboken, C. Utflyttningsboken, H. Prästbevis, flyttningsbevis samt äktenskapsbetyg) må här särskilt framhållas, att å flyttningsbetyg icke må införas uppgift om bland annat sinnessjukdom och sinnesslöhet. Det åligger i stället pastor i utflyttningsorten

att enligt för ändamålet gjord anteckning i utflyttningsboken för sådant fall lämna underrättelse till pastor i inflyttningsorten, då avi därifrån inkommit om inflyttningen. För tillgodoseende av kravet på önskvärd sekretess vid handhavandet av kyrkobokföringens anteckningar om sinnessjuka och sinnesslöa sörjes även — utöver vad kyrkobokföringsförordningen innehåller till säkerhet härför — genom de bestämmelser, som i lag den 28 maj 1937 (nr 249) meddelats om inskränkningar i rätten att utbekomma anteckningar i bland annat kyrkoböcker jämte därå grundade anteckningar. Enligt bestämmelse i 13 § nämnda lag får anteckning om enskild persons personliga förhållanden i kyrkobok o. dyl. icke utan dennes samtycke utlämnas förrän efter längre tids förlopp, i varje fall under garantier mot missbruk.

Utlåtanden. Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från medicinalstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Medicinalstyrelsen anför bland annat, att stadgandet i nu förevarande hänseende i sinnessjukvårdsstadgan förutsätter en ingående prövning av varje särskilt fall. Såvitt styrelsen hade sig bekant, sker ock en sådan prövning, och ett schablonmässigt anmälade av varje intaget fall ägde ingalunda rum. Hade vederbörande för sinnessjukvården ansvarige läkare sålunda prövat, att anmälan till pastor bort ske för att denne måtte kunna iakttaga giftermålsbalkens stadgande om giftermålsförbud för sinnessjuka och sinnesslöa, torde man kunna utgå ifrån att så grava sjukdomssymptom eller så påtaglig undermålighet verkligen föreläge, att vederbörande icke, förrän friskbetyg företetts, borde tillåtas ingå äktenskap.

Den i motionen lämnade uppgiften att anteckning i kyrkoböckerna rörande sinnesslöhet icke skulle spela någon större roll ur vare sig den enskildes synpunkt eller samhällets, när risken att en sinnesslös person inginge äktenskap förefölle minimal, kunde medicinalstyrelsen icke vitsorda. Det hade nämligen vid handläggning hos styrelsen av ärenden rörande sterilisering och abort ej allt för sällan visat sig, att personer med en psykisk utveckling, som obetydligt överstege idioti, tillåtits ingå äktenskap och bilda familj.

Medicinalstyrelsen avstyrker bestämt motionen, evad densamma avsåge ändring i syftet med sinnessjukvårdsstadgans bestämmelser i ämnet.

Statistiska centralbyrån anser för sin del, att av motionären ifrågasatta ändringar av gällande bestämmelser i sinnessjukvårdsstadgan och kyrkobokföringsförordningen icke borde vidtagas så länge det nuvarande underrättelsesystemet och på grundval därav förda anteckningar i kyrkoböckerna oundgängligen erfordrades, för att prästerskapet skulle kunna fullgöra genom äktenskapslagstiftningen ålagda ämbetsplikter. Med framhållande härav och då motionären icke syntes ifrågasätta någon ändring av grunderna för denna lagstiftning, finge statistiska centralbyrån, sett från de synpunkter ämbetsverket hade att företräda, avstyrka bifall till motionen.

För egen del får utskottet anföra följande.

Utskottet.

Nu gällande föreskrifter i förevarande hänseende ha i likhet med lagstiftningen inom närliggande områden tillkommit för att bland annat förebygga, att sinnessjukdom eller sinnesslöhet genom arvsanlag överföres på avkomlingar, liksom ock för att motverka, att den, som genom sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten för framtiden är uppenbart olämplig att handhava vården av barn, sätter sådana till världen. Ett upphävande av nu föreliggande anmälningsplikt eller blott en uppmjukning av densamma måste, enligt utskottets förmenande, omöjliggöra en effektiv kontroll över de åtgärder, som erfordras för genomförande i praktiken av den av statsmakterna godkända principen att åtgärder måste vidtagas för att förhindra vissa individers fortplantning. Enligt utskottets förmenande måste i motionen påstådda olägenheter för den enskilde utan tvekan stå tillbaka för samhällets berättigade krav i här förevarande hänseende. Gällande föreskrifter om utbekommande av upplysningar ur offentliga handlingar synas ock innefatta garanti för erforderlig sekretess rörande enskild persons förhållanden.

Utskottet vill därjämte framhålla, att ingåendet av äktenskap även har civilrättslig betydelse, som jämväl ogynnsamt skulle påverkas av den åtgärd, motionen synes åsyfta.

Utskottet, som väl beaktar de sjukas berättigade krav på skäligen hänsyn, får likväl — under åberopande av innehållet i ovan citerade utlåtanden och vad utskottet här ovan i övrigt anfört — hemställa,

att här ifrågavarande motion II: 34 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1942.

På utskottets vägnar:

MARTIN LJUNGBERG.

Närvarande: herrar *Ljungberg*, *Thapper*, *Andersson* i Eskilstuna, *Hedquist*, *Nilson* i Spånstad, *Jonsson* i Alsen, fru *Skoglund-Lindbom*, herr *Skoglund* i Umeå, *Andersson* i Gisselås och *Andersson* i Göteborg*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.